

Xalq orasida jigar sirrozi

**Buxoro Innovatsion Ta’lim va Tibbiyot Instituti talabasi
Kamoljonova Go’zal Odiljon qizi**

Annotatsiya. Jigar sirrozida jigar hujayralari gepatotsitlar funksiyasining buzulishi ya’ni gepatotsitlar o’rniga biriktiruvchi to’qimaning paydo bo’lishi. Jigar sirrozi turlicha nomoyon bo’ladi va u xastalikning qaysi shaklida kechishi hamda davriga bog’liq. Xalq orasida ko’pincha spirtli ichimliklarni surunkali qabul qilgan kishilarda jigar sirrozi uchraydi deb oylashadi. Aslida bu kassalik boshqa insonlarda ham kuzatilishi mumkin. Jigarning barcha surunkali kasalliklarining oxirigi bosqichi bu sirrozdir. Bu xastalikni turli davo yo’llari orqali sekinlashtirish mumkin lekin songi bosqichida albatta jigar ko’chirib o’tkazish kerak/

Kalit so’z. Detoksikatsiya, gepatotsitlar, xolestaz, postnekrotik, bilirubin

Abstract. In cirrhosis of the liver, the function of hepatocytes in liver cells is disturbed, that is, connective tissue appears instead of hepatocytes. Cirrhosis of the liver manifests itself in different ways, and it depends on the form and period of the disease. People often drink alcohol chronically. It is believed that people who take it will develop cirrhosis of the liver. Actually, this condition can be observed in other people as well. Cirrhosis is the last stage of all chronic liver diseases.

Key word. Detoxification, hepatocytes, cholestasis, postnecrotic, bilirubin

Kirish. Jigar organizmdagi eng yirik bez, o’ng qovurg’alar yoyi ostida joylashgan. Jigarda ikki bo’lak mavjud chap hamda o’ng bo’laklar. Asosan chap bo’lagining ahamiyati-transplantologiya sohasida foydalaniladi. Donordan chap bo’lagi olinadi va qabul qiluvchiga o’tkaziladi. Chap bo’lak tez regeneratsiya qilish xususiyatiga ega bo’ladi. Organizmimizda jigarning asosiy funksiyalari mavjud:

- Metabolizm (katabolizm, anabolizm)
- Jamg’arish (uglevodlar hamda yog’larni)
- Detoksikatsiya (organizmga tushgan toksik moddalarni parchalash)

Jigar sirrozida jigar hujayralari gepatotsitlar funksiyasining buzulishi ya’ni gepatotsitlar o’rniga biriktiruvchi to’qimaning paydo bo’lishi natijasida uning

chandiqlanishi va natijada barcha a'zolar faoliyati izdan chiqadi. Jigar sirrozi ko'proq erkaklarda uchraydi. Spirtli ichimliklar, toksik ta'sirga ega bo'lgan dori vositalari, moddalar almashinuvining buzilishi, gepatoz (jigarning yog' qoplashi), kam miqdorda irsiy moyillik, infeksiyalar (B va C gepatit viruslari), ovqat tarkibida oqsillar va vitaminlarning yetishmasligi, xolestaz jarayoni va boshqalarni misol qilsak bo'ladi. Jigarning portal sirrozi ko'proq 40-60 yosh oralig'ida, boya aytib o'tganimdik asosan erkaklarda ayollarga nisbatan ikki barobar ko'proq uchraydi. Ayollarda esa asosan postnekrotik va biliar sirrozlar uchraydi.

Jigar sirrozi simptomlari:

-Ba'zi-ba'zida o'ng qovurg'alar ostida paydo bo'ladigan og'riq. Og'riq ko'pincha jismoniy zo'riqishdan yoki qovurilgan, yog'li taomlar va alkagol iste'molidan keyin kuchayadi.

-Og'izda achchiq ta'm va quruqlik hissi paydo bo'lishi, ko'proq tong vaqtida.

-Odamni surunkali ich ketishi v kuchli qorin dam bo'lishi bezovta qiladi.

-Bemor birmuncha vazn yo'qotadi, tajang va tez charchaydigan bo'lib qoladi.

-Kasallikning ba'zi turlari, masalan postnekrotik sirroz dastlabki bosqichni o'zidayoq yaqqol alomat teri sariqligini chaqiradi.

Simptomlari sirroz bosqichiga bog'liq. 12% hollarda sirroz belgilarsiz kechadi. Sirrozni boshlang'ich davrida simptomlar bermaydi. Keyingi bosqichida esa assit, ishtaxasizlik, ozib ketish, tasirchanglik, burun va milklarning qonashi, sariqlik, terida qichishish, qorin sohasida og'riq va boshqalar. Jigarning zararlanish darajasi to'rtgacha baholanadi. Nol sog'lom jigar, to'rt jigar sirrozi hisoblanadi. Serroz vaqtida jigar komasi kuzatilishi mumkin, bunda bemor bir necha soatdan bir necha kungacha bexush bo'ladi. Sirroz davrida qizilo'ngachning kengaygan vena qon tomirlaridan qon ketishi ham kuzatiladi. Jigar saratoniga ham olib keladi. Sirrozning boshqa shakllarida assit kasallikning kechki bosqichlarida rivojlanadi. Odatda jigar qattiq, yuzasi notekis, pastki qirrasi o'tkir. Taloqning kattalishishi uning faoliyati kuchayishi bilan bog'liq bo'lib, bu o'z navbatida, leykotsitopeniya, trombositopeniya va kamqonlikka olib keladi. Zardobdagi bilirubin miqdori faqat kasallikning kechki bosqichlarida yuqori ko'rsatkichlarga chiqishi hamda bog'langan ya'ni konyugirlangan bilirubin umumiy bilirubin ko'rsatkichlari me'yorida bo'lganda ham oshishi yoki kamayishi kuzatiladi. Siydikda ko'p miqdorda urobilinning bo'lishi jigar yetishmovchiligida muhim ko'rsatkichlardan biri. Urobilinni siydikdagi va sterkobilinni najasdagi

miqdorining kamayishi asosan sariqlik bo‘lganda va bilirubinning bir qismi ichakka tushganda kuzatishimiz mumkin. Jigar sirrozini davolash eng avvalo bemorni alkogol, toksik moddalar va gepatotsitlarga salbiy ta’sir qiladigan jarayonlarni oldini olish. Dori vositalari yordamida davo choralari ko‘rganimizda qat’iy kun tartibi va parhez ovqatlanishga amal qilgan holda davo choralari ko‘ramiz.

Natija. Jigar sirrozida asosan kasallik faollik davrida umumiy qon tahlilida kamqonlik, leykopeniya, ko‘p hollarda retikulotsitoz, ECHTning oshishi kuzatiladi. Bilirubin miqdori ko‘proq kasallikning kechki bosqichlarida yuqori darajaga chiqadi. Kuzatishlarim natijasida bemorlarda quyidagi belgilar yuzaga chiqdi: ishtaxasizlik, ozib ketish, terida qichish, kamqonlik, ko‘ngil aynishi, qusish va ba’zi hollarda isitma.

Xulosa. Biz ora orada umumiy shifokor ko‘rigidan o‘tib turishimiz kerak. Bizda tepada keltirib o‘tilgan belgilardan qaysi biridir kuzatilsa darhol shifokorga murojat qilish kerakligi hamda laborator-asbobiy tekshirishlardan o‘tishimiz lozim. Azizlar, qadrdonlarim o‘z sog‘lig‘imizga befarq bo‘lmaylik!

Adabiyot.

1. D.B. Tursunov, .F.A Abdurahmonova fiziologiya asoslari,
2. A.G. Gadayev, M.SH. Karimov, X.S. Axmedov 2021-Toshkent Ichki kasalliklar propedevtikasi,
3. M.A. Ibodov, Z.Y. Bozorov, Sh.Sh. Rahmatullayeva Anatomiya Splanxnologiya,
4. N. Abdullayev, H. Karimov, B. Irisqulov Patalogik fiziologiya,
5. H. Rasulov, A. Ahmedov Anatomiya Atlasi

Research Science and
Innovation House

